

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА
магістра
(освітній ступінь)

на тему: «Управління неперервною освітою вчителів початкових класів»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ОПН -2м/з спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Пайда Галина Василівна

Керівник: к. пед. н., доц. *Розман І.І.*

Рецензент: к. пед. н., доц. *Попадич О.О.*

Мукачево-2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	8
1.1. Неперервність педагогічної підготовки як умова конкурентоздатності вчителя початкових класів.....	8
1.2. Управління неперервною освітою вчителів початкових класів як об'єкт державного управління.....	14
1.3. Досвід зарубіжних країн з управління неперервною освітою.....	30
Розділ 2. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УКРАЇНІ	39
2.1. Нормативно-правове забезпечення управління неперервною освітою вчителів початкових класів в Україні.....	39
2.2. Організаційний механізм державного управління професійним розвитком вчителів початкових класів в системі неперервної освіти.....	49
2.3. Моніторинг якості освіти як інструмент управління неперервним розвитком вчителів початкової школи.....	54
Розділ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УКРАЇНІ	59
3.1. Створення умов та формування мотивації для професійного розвитку вчителів початкових класів упродовж професійної діяльності.....	59
3.2. Післядипломна освіта вчителів початкових класів у структурі неперервної освіти України	74
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Актуальність теми. Модернізація системи освіти, реалізація Концепції нової української школи потребують нової генерації креативних, фахово підготовлених педагогів та керівників освітніх закладів, спроможних реалізувати ідеї освіти XXI століття, сформувати в дітей та молоді сучасні компетентності.

Постійна робота над самоосвітою сучасного вчителя початкових класів набуває особливої актуальності в наші дні, коли зростає значення компетентності, коли життєвий успіх все більше залежить від рівня професіоналізму і педагогічної майстерності, вміння плідно працювати, використовувати внутрішні резерви особистості, максимально розвивати здатність до творчості. Твердження К. Ушинського про те, що вчитель живе до тих пір, поки вчиться, в сучасних умовах набуває особливого значення [50].

Життя поставило на порядок денний питання неперервної педагогічної самоосвіти. Професійна самоосвіта в сучасних умовах повинна орієнтуватися на формування професійної гнучкості та мобільності а також на створення умов для успішної самореалізації особистості.

В сучасних умовах відбувається поглиблення протиріч між вимогами до вчителів і фактичним рівнем їх підготовленості до виконання ними своїх професійних функцій. Отже, виникає необхідність удосконалення нормативноправових, організаційних, мотиваційних засад державного управління в галузі освіти. Забезпечення ефективної державної освітньої політики в сфері професійного розвитку педагогічних працівників вимагає критичного осмислення існуючого стану і зосередження зусиль та ресурсів на вирішенні найбільш гострих проблем, зокрема таких як створення належних умов для професійного вдосконалення та творчості педагогічних працівників, удосконалення нормативно-правового забезпечення та розроблення професійних стандартів та стандартів післядипломної педагогічної освіти, розвиток ринку освітніх послуг з підвищення кваліфікації педагогічних працівників, забезпечення випереджувального характеру їх підготовки

відповідно до потреб реформування системи освіти. Вирішення цих завдань цілком залежить від своєчасності та інноваційності прийняття управлінських рішень, посилення ролі та взаємодії всіх суб'єктів освітньої політики, перерозподілу функцій і повноважень між центральними, регіональними, місцевими органами управління освітою, навчальними закладами.

Загально-теоретичні основи самоосвіти вчителів початкових класів відображені в працях С. Архангельського, А. Азенберга, А. Громцева, О. Малихіна, Г. Щукіної, Дослідження проблематики неперервної освіти фахівців в аспекті прийняття державно-управлінських рішень здійснювалося в роботах М. Білинської, К. Ваценка, С. Калашнікової, В. Бакуменка, Р. Войтович, Н. Синициної, П. Ворони, Н. Діденко, В. Лугового, О. Валевського, В. Рижих, В. Гошовської, К. Дубич, В. Кременя, Т. Лукіної, В. Лунячека, А. Рачинського, К. Романенко та ін. Зокрема, зарубіжному досвіду неперервної освіти педагогічних працівників присвячені роботи В. Бойка, Н. Авшенюка, А. Василюка, Ж. Таланової, Я. Бондарук, Н. Дяченко, М. Нагач, Н. Мукан. Серед зарубіжних вчених проблеми неперервної освіти висвітлювали Г. Вермес, К. Клейн, В. Оконь, Н. Чакіров та ін. Державне управління розвитком післядипломної освіти вчителів початкових класів обґрунтовано в роботах Л. Покроєвої, В. Вітюк, В. Андрющенка, М. Кравченко, М. Кириченка, В. Олійника та ін. Організаційний механізм відображено в працях Л. Литвинюк, Л. Артеменко, Н. Нижник, О. Бондар, Н. Пенцової, О. Петрик.

Об'єкт дослідження неперервна освіта вчителів початкової школи

Предмет дослідження – удосконалення механізмів державного управління професійним розвитком педагогічних працівників у системі неперервної освіти в умовах модернізації освітньої галузі та реалізації Концепції нової української школи.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування механізмів державного управління професійним розвитком вчителів початкових класів у системі неперервної освіти України в умовах модернізації освітньої галузі,

реалізації Концепції нової української школи та розробка конкретних пропозицій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети було визначено наступні **завдання**:

- обґрунтувати науково-методичні засади професійного розвитку вчителів початкових класів;
- здійснити аналіз управління неперервною освітою вчителів початкових класів в Україні та зарубіжних країнах;
- дослідити нормативно-правове забезпечення неперервної освіти вчителів початкових класів в Україні та визначити шляхи його удосконалення;
- запропонувати шляхи удосконалення управління неперервною освітою вчителів початкових класів у частині мотивації та створення умов для їх саморозвитку.

Методи дослідження. Досягненню мети і розв'язанню поставлених завдань сприяло використання комплексу методів дослідження. Серед **теоретичних** методів: вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури (опрацьовано 57 джерел); синтез, порівняння, моделювання, систематизація дали змогу виявити й узагальнити дослідницькі матеріали з проблеми управління неперервною освітою вчителів початкових класів, спрогнозувати процес дослідження; **використання емпіричних методів дозволило впровадити такі:** діагностичні (анкетування), спостереження, самоспостереження, рейтинг, що сприяло вивченню процесу самовдосконалення та саморозвитку; створення умов розвитку професійних умінь педагогів початкових класів; аналіз продуктів діяльності допоміг відстежити рівень готовності педагогів до навчання впродовж всього життя, визначити ступінь новизни та оригінальності у розв'язанні педагогічних завдань; системний підхід для визначення умов та напрямів удосконалення механізмів управління професійним розвитком вчителів початкових класів у системі неперервної освіти; порівняльний метод використано для порівняння структури та змісту професійного розвитку педагогічних працівників початкових класів в Україні та зарубіжних країнах; **соціологічний метод**

спрямував роботу на оцінку професійних потреб педагогічних працівників. Ефективність визначених організаційно-педагогічних умов розвитку професійних умінь педагога було перевірено методами моніторингу та порівняння. Обробка експериментальних даних здійснювалася **методами математичної статистики**.

Наукова новизна полягає в тому, що в такому аспекті, в таких умовах раніше це питання не розглядалося. В теорії і практиці початкової освіти визначено основні тенденції розвитку, оновлення освітнього середовища закладів вищої освіти. Проте у реаліях виникає низка суперечностей, які необхідно вирішувати. В магістерській роботі досліджено не тільки управління неперервною освітою вчителів початкових класів, а і розширено та доповнено шляхи її реорганізації згідно до вимог, що поставлені перед освітою XXI століття.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані висновки й рекомендації прямо адресуються навчальному закладу і педагогам початкових класів для використання у відповідних умовах. Результат дослідження дає можливість застосування його для професійного росту педагогів.

База дослідження. Педагогічний експеримент проводився в Мукачівському навчально-виховному комплексі загальноосвітня школа І – ІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад Первоцвіт

Апробація дослідження відбулася на:

1. Науково-практичній конференції з міжнародною участю «Теоретико-прикладні аспекти сучасної педагогічної науки і освіти: європейський вектор», Івано-Франківськ, 21 червня 2019 р. Тема доповіді: «Компетентність як субстрат інформаційної культури вчителів початкових класів загальноосвітнього навчального закладу».

2. ІІІ Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних

процесів», 16-17 травня 2019 р., м. Мукачево. Тема доповіді : «Основні підходи європейських країн до організації неперервної освіти».

Публікації:

1. Розман І. І. Основні підходи європейських країн до організації неперервної освіти / І. І. Розман, Г. В. Пайда // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 травня 2019 р., м. Мукачево) / ред. кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2019. – С. 635-636.

2. Розман І. І. Основні завдання системи неперервної освіти вчителів / І. І. Розман, Г. В. Пайда // Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В.В. Гоблик. – Мукачево : МДУ, 2019. – №Випуск 1(3). – С.155-158

3. Rozman Iryna Continious education of the primaty school teacher / Rozman Iryna, Paيدا Galina // Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА і НАУКА» – Мукачево–Ченстохова, 2019. – №1(26) . – С. 160 – 163.

Структура дипломної роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Загальний обсяг роботи – 106 сторінок (92 сторінки – основна частина). Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку основних використаних джерел з 57 найменувань, 3 додатків (на 14сторінках).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало підстави для таких **висновків**:

У магістерській роботі вирішено актуальне наукове завдання щодо теоретичного обґрунтування механізмів управління професійним розвитком педагогічних працівників у системі неперервної освіти в Україні в умовах модернізації освітньої галузі та реалізації Концепції нової української школи.

Ці та інші питання підвищення професійного росту педагогів початкової школи стали об'єктом дослідницької уваги вітчизняних вчених С. Архангельського, А. Азенберга, А. Громцева, О. Малихіна, Г. Щукіної, М. Білинської, К. Ващенко, С. Калашнікової, В. Бакуменка, Р. Войтович, Н. Синициної, П. Ворони, Н. Діденко, В. Лугового, О. Валевського, В. Рижих, В. Гошовської, К. Дубич, В. Кременя, Т. Лукіної, В. Луначека, А. Рачинського, В. Бойка, Н. Авшенюка, А. Василюка, Ж. Таланової, Я. Бондарук, Н. Дяченко, М. Нагач, Н. Мукан. Серед зарубіжних вчених проблеми неперервної освіти висвітлювали Г. Вермес, К. Клейн, В. Оконь, Н. Чакіров та ін.

Проаналізовано стан дослідженості питання управління неперервною освітою вчителів початкових класів. З'ясовано, що виникає необхідність створення умов для отримання різноманітних форм професійного розвитку педагогічних працівників; запровадження принципово нової моделі підготовки та професійного супроводу сучасного педагога удосконалення організаційного механізму управління професійним розвитком педагогічних працівників шляхом впровадження системи управлінського супроводу на державному, регіональному та місцевому рівнях.

1. Окреслено та наголошено на багатогранності професійного розвитку вчителів початкових класів. З'ясовано, що важливим напрямом сучасної педагогіки є пошук засобів, які забезпечують процес професійного розвитку педагога, здатного до продуктування і впровадження інновацій, творчо-працюючого фахівця, який прагне застосовувати фахові знання і вміння та бути відкритим до інновацій.

2. Під час проведення анкетування нами було досліджено, що традиційна освіта, орієнтована на розвиток знань, умінь і навичок потребує створення умов для отримання різноманітних форм професійного розвитку педагогічних працівників. Отже, її традиційність, разом з інноватикою, набуває нову якість вчителя початкової школи яку важко переоцінити.

3. Зазначено, щоб інноваційні процеси в початковій школі проходили не стихійно, а розмірено, планово, необхідний системний підхід до них. В першу чергу необхідно виявити ефективні методи професійної підготовки педагогів початкової школи. Впровадження інноваційних процесів в неперервну підготовку фахівців неможливий без методичного забезпечення роботи. У зв'язку з цим, виникає необхідність удосконалення організаційного механізму управління професійним розвитком вчителів початкової школи шляхом затвердження нової Концепції професійного розвитку педагогічних працівників; удосконалення процедури сертифікації та атестації педагога; розвитку освітніх систем підвищення кваліфікації; організаційне і методичне забезпечення професійного розвитку вчителів початкової школи.

4. Проведено моніторингове дослідження визначення здатності вчителя до саморозвитку; виявлення факторів, які стимулюють і перешкоджають навчанню, розвитку і саморозвитку вчителів; оцінки потенційної готовності педагога до професійної праці і оцінка процесу його діяльності.

Метою моніторингового дослідження було виявлення та оцінка ступеня готовності педагога до саморозвитку; визначення методичних рекомендацій щодо підвищення якості освітнього процесу, стимулювання вчителів до саморозвитку; готовність педагога до змін, професійного росту.

Завдання моніторингового дослідження полягали у визначенні рівня готовності педагогів до професійного саморозвитку та самоосвіти; виявленні готовності вчителів до інноваційної діяльності, труднощів у прагненні педагогів до самовдосконалення, пошуку необхідних методів для їх подолання; надання рекомендацій щодо удосконалення роботи керівника

закладу, методиста стосовно підвищення професійної компетентності педагогів та створення необхідних умов, спрямованих на їх безперервний професійний саморозвиток.

Узагальнюючи результати моніторингового дослідження готовності педагога до інноваційної діяльності, можна зробити наступні висновки:

1. Серед вчителів, що взяли участь у дослідженні, спостерігається потреба у професійному саморозвитку, відкритості до нових знань, готовності до сприйняття інноваційних процесів в педагогіці.

2. Виявлено достатній рівень готовності вчителів до самоосвіти та впровадження інновацій.

3. Переважна більшість членів педагогічного колективу закладу прагне до змін, самостійно вивчає наукову, навчальну літературу, самовдосконалюються, але не забезпечені необхідними умовами, спрямованими на їх безперервний професійний саморозвиток.

4. Переважна кількість педагогів вважають інноваційну діяльність привабливою, оскільки вона впливає на процес виховання всебічно розвиненої, гармонійної, творчої особистості, на професійний розвиток педагога.

5. Вагомим фактором, який сприяє неперервній освіті, є бажання педагогічного колективу до нововведень.

6. Результати опитування показали що до основних проблем, які гальмують процес неперервної освіти педагога є:

– відсутність необхідних умов, спрямованих на безперервний професійний саморозвиток педагогів, стимулювання педагога до самоосвіти;

– відсутність чітких методичних рекомендації щодо організації роботи закладів початкової освіти, які здійснюють інноваційну діяльність, прагнуть до саморозвитку;

– недостатньо уваги приділяється вивченню та запровадженню освітніх інновацій, визнаних ефективними вітчизняною та світовою педагогічною практикою.

Опрацювавши теоретичний матеріал та результати моніторингових досліджень, нами були запропоновані практичні рекомендації вчителям початкової школи, керівникам закладів для результативного впровадження неперервної освіти, зокрема: створення освітніх порталів з методичними та дидактичними матеріалами, українськими енциклопедіями, мультимедійними підручниками та інтерактивними онлайн-ресурсами; впровадження новітніх технологій інноваційного розвитку педагогічних працівників у форматі дистанційної освіти, тренінгів, семінарів тощо; підтримку міжнародної співпраці з педагогічною спільнотою зарубіжних країн та активізацію участі у грантових програмах і т.д.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>